

Kvalitetsvurdering af

Københavns Bymuseum

2009

Indhold

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurderinger 3

Kvalitetsvurderingen af Københavns Bymuseum 4

Lovgrundlag og ejerforhold 4

Arbejdsgrundlag og formål 5

Samlinger og arkiver 8

Indsamling, undersøgelser og forskning 12

Forvaltning af den faste kulturarv 14

Konservering og bevaring 15

Formidling 16

Publikum 20

Bygninger og udendørsarealer 21

Organisation og administration 22

Ledelse og personale 22

Økonomi 24

Konklusion og anbefalinger 25

Bilag

- Kulturarvsstyrelsens notat om museets digitale formidling 27
- Udtalelse fra Det Arkæologiske Faglige Råd om museets forskningspublikationer 28
- Udtalelse fra Det Faglige Råd for Nyere Tids Kulturhistorie om museets forskningspublikationer 31
- Udtalelse til kvalitetsvurderingen fra Københavns Kommune

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurderinger

Kulturarvsstyrelsen udvælger hvert år ti museer til kvalitetsvurdering ud fra kriterier, der sikrer en bred repræsentation inden for de tre museumskategorier: de kulturhistoriske, de kunsthistoriske og de naturhistoriske museer.

Kvalitetsvurderingerne er led i styrelsens tilsyn med og rådgivning af museerne. Kvalitetsvurderingerne er tillige et redskab for styrelsen til at indsamle viden om museernes forhold. Således danner kvalitetsvurderingerne grundlag for udviklingen af fælles normer og retningslinjer på centrale områder i museernes arbejde.

Kvalitetsvurderingerne er styrelsens mulighed for at orientere museernes hovedtilskudsydere om museernes virksomhed. En kvalitetsvurdering af et museum munder ud i en rapport, hvor styrelsen redegør for museets stærke og svage sider og pointerer, hvor styrelsen mener, museets faglige niveau kan og bør styrkes.

En kvalitetsvurdering udspiller sig som en dialog mellem styrelsen og det enkelte museum. Dialogen er koncentreret om museets faglige forpligtigelser i henhold til museumsloven. Det vil sige varetagelsen af museets ansvarsområde samt de opgaver, der knytter sig til museets samlinger: indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling. Desuden er der fokus på, hvordan museet samarbejder med andre museer, offentlige myndigheder og andre interessenter.

Processen

Styrelsen og museet aftaler en tidsplan for forløbet af kvalitetsvurderingsprocessen.

Museets ledelse udfylder et spørgeskema. Styrelsen opfordrer museets bestyrelse, ledelse og medarbejdere til at genoverveje rutiner og gennemtænke, hvordan forskellige arbejdsopgaver vægtes og hænger sammen.

Museet indsender forskningspublikationer fra de seneste fire år. Forskningspublikationerne bliver vurderet af det eller de relevante faglige råd, som hører under Kulturarvsstyrelsen.

Styrelsen besøger museet og drøfter museets opgavevaretagelse og øvrige drift med museets ledelse og bestyrelse. Under besøget besigtiger styrelsen museets udstillinger, magasiner, værksteder og kontorer.

Styrelsen udarbejder en rapport, der tegner et helhedsbillede af, hvordan museet løser sine opgaver inden for institutionens rammer. Rapporten følger strukturelt spørgeskemaets opbygning. Ikke alle museets svar gengives i rapporten, men udvalgte dele af besvarelsen bliver opsummeret. Styrelsen påpeger observationer, som danner grundlag for kommentarer og anbefalinger.

På grundlag af rapporten skal museet inden for tre måneder tilkendegive, hvordan man vil følge op på rapportens anvisninger, og et år senere, hvordan opfølgningen er gennemført.

Kvalitetsvurderingsprocessen betragtes herefter for afsluttet.

Kvalitetsvurdering af Københavns Bymuseum

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurdering af Københavns Bymuseum er baseret på:

- Museets besvarelse af kvalitetsvurderingskemaet med bilag, modtaget i Kulturarvsstyrelsen den 27. august 2009. Forinden var indsendt 10 arkæologiske og 26 nyere tids titler til faglig bedømmelse, hvoraf 8 var indsendt til bedømmelse inden for begge områder.
- Drøftelse af museets forhold på grundlag af det udfyldte kvalitetsvurderingskema ved møde på Københavns Bymuseum den 15. september 2009 med følgende deltagere:

Fra museet:

Museumsdirektør Jette Sandahl, administrationschef Karen Bundgaard Andersen, samlingsleder Søren Bak-Jensen, formidlingsleder Camilla Mordhorst, antikvarisk leder Joakim Thomasson

Fra museets bestyrelse:

Kulturborgmester og formand for bestyrelsen Pia Allerslev deltog i en kort del af mødet.

Fra Kulturarvsstyrelsen:

Kontorchef Ole Winther, souschef John Pind, souschef Christian Hede og museumskonsulent Jakob Hansen

- Besigtigelse af museets hovedbygninger på Vesterbrogade og Absalonsgade
- Besigtigelse af filialen Brønshøj Museum og udstillingsstedet DieselHouse samt museets magasiner den 16. september. Fra Kulturarvsstyrelsen deltog Christian Hede og Jakob Hansen. Fra museet deltog Jette Sandahl, Søren Bak-Jensen og Camilla Mordhorst.
- Udtalelse til kvalitetsvurderingen fra Kultur- og Fritidsforvaltningen i Københavns Kommune modtaget i Kulturarvsstyrelsen henholdsvis den 24. august 2009.

Lovgrundlag og ejerforhold

Københavns Bymuseum er et statsanerkendt kulturhistorisk museum efter museumslovens § 15.

Københavns Bymuseum ejes og drives af Københavns Kommune, som er hovedtilskudsyder.

Museumsdirektør: Mag. art. Jette Sandahl

Bestyrelsesformand: Pia Allerslev

Museets hovedadresse: Vesterbrogade 59, København.

Arbejdsgrundlag og formål

Museets ansvarsområde

Museet skal gennem indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling virke for sikring af byen Københavns historie gennem tiderne, herunder også sikring af de kommunale institutioners historie og virke.

Museets virkeområde er Københavns Kommune, og museet har desuden det antikvariske og arkæologiske ansvar for Frederiksberg Kommune.

Museet skal gøre samlingerne tilgængelige for offentligheden og stille dem til rådighed for forskningen, samt udbrede kendskabet til resultatet af såvel museets egen som anden forskning, baseret på museets samlinger.

(Vedtægternes § 2, gældende fra 1999)

I museets nuværende kontrakt med hovedtilskudsyderen, Københavns Kommune, er beskrivelsen af ansvarsområdet tids- og emnemæssigt udfoldet.

- Museet bør ved en fremtidig revision af vedtægterne beskrive ansvarsområdets afgrænsning i tid og emne. Ansvarsområdet bør beskrives på en sådan måde, at museets særkende og profil fremgår klart af vedtægterne, og så det informerer såvel offentligheden og tilskudsmyndigheder som andre museer og samarbejdspartner om museets ansvarsområde og faglige profil.

Museets oprettelse

Københavns Bymuseum blev oprettet i 1901, hvor Borgerrepræsentationen vedtog at etablere et rådhusmuseum, som skulle dække Københavns historie, den kommunale administrations historie og byens topografi.

I begyndelsen indsamlede en rådhusforvalter genstande fra det gamle rådhus og fra sneringer og gravninger i indre by. Senere blev der også ansat en fuldmægtig, som hovedsagelig indkøbte malerier til samlingen. I 1915 blev der ansat en historiker, og først midt i 1980'erne ansættes en arkæolog.

I 1928 åbnede udstillingerne på Rådhusloftet, hvor samlingerne blev opbevaret.

I 1956 flyttede museet til de nuværende lokaler på Vesterbrogade.

I 1976 blev museet statsanerkendt.

I 2007 blev det ikke-statsanerkendte Brønshøj Museum en del af Københavns Bymuseum.

Lokalisering

Museets hovedafdeling ligger på Vesterbrogade med udstillinger, administrationslokaler og et magasin for malerier. Museet benytter også en tilstødende bygning i Absalonsgade, hvor der er bibliotek, arkiver og kontorlokaler.

Museet har filialen Brønshøj Museum.

Museet har samarbejdet med Man Diesel om udstillingsstedet DieselHouse i Københavns Sydhavn.

Organisationen Golden Days er administrativt og ledelsesmæssigt forankret i Københavns Bymuseum. Golden Days drives af et sekretariat med egne bevillinger og budgetter som en forholdsvis selvstændig enhed under museet.

Samarbejde og medlemskaber

Museets direktør er formand for styregruppen for Golden Days og medlem af styregruppen for DieselHouse samt medlem af fempersoners juryen Artistic Grants Jury, European Cultural Foundation. Museet har medlemskab i bestyrelserne for Etnologisk Forum, Fængselshistorisk selskab, Skydeskivefonden og Selskabet for Københavns Historie.

Museet og dets medarbejdere er som led i ansættelsesforholdet medlemmer af flg. museumsfaglige foreninger og organisationer: Organisationen Danske Museer, Sammenlutningen af Lokalhistoriske Arkiver, Organisationen af Danske Arkiver, Dansk ICOM, Skandinavisk Museumsforbund, Museumsformidlere i Danmark (MID), Industripuljen og Søfartspuljen, Kolonihavemuseet og Brumlebymuseum.

Museet har desuden en medarbejder i Kulturarvsstyrelsens Rådgivende udvalg for formidling og frem til sommer 2009 i Det Faglige Råd for Nyere Tid.

Museet har samarbejder af forskellig karakter med: Skoletjenesten på Sjælland, Bygge- og teknik forvaltningerne i Københavns og Frederiksberg Kommuner, Københavns Kommunes Biblioteker, Københavns Stadsarkiv, Saxo-instituttet, Københavns Universitet, Center for forskning i Københavns Historie, Stadsarkivet, Kriminalforsorgen og Domstolsstyrelsen, Landsforeningen By og Land.

Museets er medlem af flg. foreninger/organisationer: København City Centre, Danske Turist Attraktioner, Wonderful Copenhagen, Museer i København (MIK).

Museet oplyser, at der fremover i højere grad skal gennemføres en institutionel funderet vurdering af, hvilke organisatoriske og kollegiale fora museet som helhed vil prioritere at deltage i eller at medarbejderne deltager i.

Museet overvejer kritisk forholdet mellem ressourceforbrug og udbytte i forbindelse med de større partnerskaber, som museet har indgået i de seneste år. De større partnerskaber er samarbejdet med Man Diesel om DieselHouse og samarbejdet med Kriminalforsorgen og Domstolsstyrelsen om opbygningen af et kommende museum vedrørende Ret og Straf.

I forbindelse med samarbejdet om DieselHouse, oplyser museet, at det har haft begrænset indflydelse med sin faglighed, og dette har vanskeliggjort samarbejdet. Museet er ikke involveret i driften, men gennemfører undervisningsforløb i DieselHouse. Med udsigten til minimal indflydelse på opbygningen af et museum for ret og straf, stiller museets sig derfor også tvivlende overfor udbyttet at et sådant samarbejde.

Hvor disse samarbejder om satellit-museer tidligere har været en strategi til at ekspandere museet, er der nu valgt en strategi, som sigter mod at styrke hovedmuseet som en

enhed. Denne kursændring nødvendiggør en kritisk revurdering af samarbejder, der trækker fokus og ressourcer væk fra en styrkelse af hovedmuseet.

- Museet indgår i passende omfang i faglige samarbejder og har relevante medlemskaber i foreninger og organisationer. Det er ledelsens opgave kontinuerligt at sikre, at museets udbytte af dette står mål med de anvendte ressourcer.
- Museet har en fornuftig plan om at revurdere prioriteringen af museets og medarbejdernes deltagelse i forskellige fora ud fra en helhedsbetragtning. Prioriteringen bør lægge sig efter museets strategiske satsning og den profil, som museets sigter mod.
- Museets har i kraft af samarbejdet med MAN Diesel om oprettelsen af DieselHouse gennemført et prisværdigt og vigtigt arbejde, som danner model for, hvordan museer kan samarbejde med erhvervslivet. I kraft af sin faglige ekspertise kan museet bidrage til, at der i DieselHouse fortsat foregår en formidling med bredt samfundsperspektiv.
- Museet bør overveje, hvordan der kan opretholdes en konstruktiv relation til DieselHouse.
- Det er fornuftigt, museet fremover er kritisk selektiv i forhold til at involvere sig i større ressourcekrævende partnerskaber, som ikke giver tilstrækkeligt udbytte i forhold til den overordnede strategi for de kommende år.

Internationalt samarbejde

Københavns Bymuseum har en samarbejdsaftale med Malmø Stad, Malmø Kulturmiljø, som skal styrke de to kulturinstitutioners faglige og forskningsmæssige profiler.

Museet oplyser, at der arbejdes med en strategi for stærkere internationalisering af museet, herunder planer om at udvikle de internationale kollegiale netværk. Strategien hænger sammen med en vision om i højere grad at profilere museet som et hovedstadsmuseum og dermed prioritere et fokus på Københavns internationale forankring, afhængighed og forbindelse med sin omverden.

Museet har allerede begyndende tiltag i denne retning via aktuelle forsknings- og formidlingsprojekter. Museets mange nyrekrutteringer af medarbejdere med international baggrund eller erfaring er led i den samme strategi for en stærkere international prægning af museet.

- Museets aktuelle internationale samarbejde er relevant og kvalificerende for museets arbejde. Det er et rigtigt træk at udvikle museets internationale relationer som fokuseret led i at udvikle en ny profil for museet.
- Museet bør løbende vurdere udbyttet af sine samarbejdsrelationer i forhold til det ressourcetræk, som relationerne fordrer.

Samlinger og arkiver

Københavns Bymuseums kategoriserer sine samlinger efter hovedområderne: jordfundne genstande, nyere tids genstande og billeder. I det fællesmuseale registreringssystem Regin har museet indberettet 13.929 sager, 19.097 genstande, 23.184 fotos og 4.558 værker.

Samling af jordfundne genstande

Tidsmæssigt spænder de jordfundne genstande fra 7000 år før vor tid og frem til i dag. Fra stenalderen findes en mindre samling af bla. redskaber som stenøkser og spydspidser. Fra middelalderen findes der genstande som kander, stavbægre og kamme. Et stokkehåndtag og et benstykke med runer og to bislagssten skiller sig ud.

Fra 1600- og 1700-tallet består genstandene primært af hollandske fajancer, kinesisk porcelæn, kridtpiber, rødgoods, arbejdsredskaber og enkelte tekstiler. Der er dragtdele som strikkede uldsokker, handsker og sko i læder og tekstil, enkelte groftvævede knæbukser, filthatte og parykker af ægte hår.

Samling af nyere tids genstande

Museets samling af genstande fra nyere tid, som ikke er fundet i jorden, stammer fra 1500-tallet til i dag. Hovedvægten ligger på genstande fra 1700 og frem.

Samlingens emneområder er byen som hjemsted for stats- og kongemagt, den kommunale forvaltning og forsyning af byen, byens fysiske udvikling og erhvervsstrukturer samt borgernes livsformer. Genstandene består af bygningsdele, gadeinventar, modeller af bygninger og byområder, genstande fra anstalter, skoler, hospitaler, belysnings-, kloak- og vand-, brand-, vægtervæsen m.m. Der er også samlinger af porcelæn, møbler, interiør, skydeskiver, embedsmandsuniformer, cykler, bygningsmodeller, faner, legetøj og koldkrigs materiale.

En særlig del af samlingen er genstande knyttet til kendte københavnere og københavnske originaler, fra Bertel Thorvaldsens hårlokke til Cæsars guitar. Søren Kierkegaard har en særlig plads i denne del af museets samling.

Samling af billeder

Billedarkivets materialer strækker sig fra 1500-årene til i dag. Billedarkivet omfatter malerier, akvareller, tegninger, stik, graveringer, fotografier og film, men også materialetyper som kort, avisudklip, brochurer, enkeltblade, indbydelser, avisløbesedler. Billederne skildrer og dokumenter Københavns udvikling og det levede liv i byen. Der er inden for malerier og tegningerne en del værker af anerkendte kunstnere, fx Eckersberg og Fischer, men hovedvægten i indsamlingen er lagt på kulturhistorisk udsagnskraft frem for kunstnerisk kvalitet.

Billedarkivet har åbent for offentligheden to eftermiddage om ugen, og bliver efter aftale også benyttet uden for disse perioder af forskere. Museet er kendt for en meget åben indstilling i forhold til tilgængelighed af billedmaterialet.

Brønshøj Museums samling er præget af det topografiske med mange værker og fotos med lokalhistoriske motiver. Genstandssamlingen består af enkelte modeller af lokale bygninger samt en del mere eller mindre tilfældigt indsamlede genstande fra butikker og private hjem som ikke nødvendigvis er lokale.

Samlingernes repræsentativitet

Museets samlinger bærer præg af en svingende profil, som afspejler forskellige tider og personers fokus. Store dele af samlingen har en udokumenteret eller tvivlsom proveniens.

Museet oplyser, at samlingerne af jordfundne genstande ikke er repræsentative for den københavnske historie fra stenalderen og frem til renæssancen. Det skyldes, at hovedparten af materialet fra de tidligste perioder og frem 1980erne indgår i Nationalmuseets samlinger. Med ansættelse af en arkæolog midt i 80erne opnåede museet en systematik i det arkæologiske arbejde og indsamlingen.

Nyere tids samlingerne er fyldige, hvad angår Københavns udvikling som hovedstad og magtcentrum og de livsvilkår, befolkningen har haft. Derimod er repræsentativiteten svagere i forhold til mere personlige, dagligdags brugsgenstande fra arbejdsliv og livet i hjemmet.

Registrering

Museet begyndte i 2008 at benytte det fællesmuseale registreringssystem, Regin og indberetter dermed løbende til Museernes samlinger og Kunstindeks Danmark. Tidligere benyttede museet en egenudviklet Access-base kaldet KBM20.

Efter overgangen til Regin registreres de arkæologiske enkeltgenstande fortsat i KBM20. Sager oprettes begge steder.

Museet skønner, at kun 35% af samlingen er fuldt registreret. 86.000 genstande er registreret digitalt og 149.000 analogt. Museet har dermed et ganske stort registreringsefterslæb. Museet har indleveret en handlingsplan til Kulturarvsstyrelsen, hvor efterslæbet er estimeret til at være indhentet i 2015.

Museet er godt med hvad angår indberetning af arkæologiske undersøgelser.

- Museet skal være opmærksom på, at arkæologiske genstande også skal registreres i Regin. Det er forståeligt, museet har valgt at begynde med at konvertere registreringer af nyere tids genstande til Regin på grund af overskueligheden. På længere sigt er det dog uholdbart at benytte den egenudviklede database KBM20.
- Museets registreringsefterslæb er uacceptabelt stort. Kulturarvsstyrelsen har godkendt museets plan for indhentning af registreringsefterslæb, hvoraf det fremgår at efterslæbet er indhentet i 2015. Kulturarvsstyrelsen vil nøje følge, om museet lever op til aftalte tidsplan.

Samlingernes forvaltning

Museet mangler generelt overblik over samlingernes omfang, repræsentativitet og tilstand. Dette skyldes det store registreringsefterslæb, svingende registreringsstandarder og manglende affotografering af genstande, men i høj grad også en u hensigtsmæssig tilgængelighed til den opmagasinerede del af samlingerne.

Det er museets vurdering, at mange års utilfredsstillende samlingsvaretagelse, blandt andet som følge af de u hensigtsmæssige fysiske rammer, har bevirket en svækket anvendelse af samlingerne.

delse af samlingerne. Dette har haft konsekvenser for museets forskning og formidling, som i lille grad har været forankret i eller taget afsæt i samlingerne, hvilket igen har begrænset indsamling og nyfortolkning af genstandsgrupper.

Museet vurderer imidlertid, at samlingerne er af en sådan dybde og kvalitet, at de kan belyse nye temaer og spørgsmål, som ikke tidligere har været i fokus.

Museet har indledt en proces, hvor samlingsområdet opprioriteres og bliver yderligere professionaliseret. Der er for nylig etableret en selvstændig samlingsenhed i museet, som med styrkede ressourcer varetager alle samlinger på tværs af materialetyper, perioder og discipliner.

Med denne prioritering arbejder museet på at få bedre overblik over samlingen for at kunne definere

- underprioriterede og forsømte områder eller mangler
- genstande med enestående betydning
- genstande eller enkeltsamlinger, som falder uden for ansvarsområdet
- genstandsgrupper som kan udskilles, fordi de passer bedre i andre museers ansvarsområde eller fordi de er i for dårlig stand til fortsat bevaring
- nye forsknings- og formidlingsmæssige perspektiver i samlingen

Museet oplyser desuden, at billedarkivet rummer en del dubletter og en mængde trykt avis- og dagbladsmateriale, som findes i andre institutioner. Disse genstande ser museet mulighed for at udskille.

- Museet har iværksat en prisværdig og helt nødvendig opprioritering af samlingsområdet ved at oprette en enhed for samlingerne centralt i museet, som kan muliggøre, at museets virke fremover bliver bedre forankret i samlingerne og kan fremkalde nye perspektiver i forskning og formidlingen.
- Museets intention om at skabe overblik over samlingerne er meget påkrævet. Overblikket skal blandt andet gøre det muligt at vurdere, om der er genstande eller genstandsgrupper, der kan udskilles, fordi de er dubletter eller har manglende relevans for museets arbejdsområde eller er i for ringe bevaringstilstand. Ved samme lejlighed bør museet udskille genstande med manglende proveniens.
- Museet bør formulere en nedskrevet plan for en prioriteret gennemgang af samlingerne og en efterfølgende udskillelsesproces efter styrelsens retningslinjer.
- Genstande som udskilles fra samlingen kan eventuelt anvendes som studiesamling eller finde anvendelse som erindringskasser som led i museets formidling.
- I forbindelse med en prioriteret gennemgang af samlingen skal museet være opmærksom på, at genstande som tænkes udskilt, fordi de ikke har relevans i forhold til museets ansvarsområde, skal tilbydes andre statsanerkendte museer før udskillelse.
- Udskillelse forudsætter Kulturarvsstyrelsens godkendelse, men i lyset af opgavens omfang kan museet kontakte styrelsen, som vil gennemgå genstandene sammen med

museet og derefter træffe afgørelse om en eventuel kassation. På styrelsens hjemmeside findes en vejledning om udskillelse og kassation.

Deponeringer, udlån og indlån

Museet deponerer som hovedregel hverken genstande eller billeder ud.

Udlån til andre statsanerkendte museer sker efter konkret vurdering af låneanmodning. Som hovedregel efterkommes anmodninger, hvis der er sikkerhed for betryggende transport og sikkerhed, og hvis der er tale om en afgrænset periode.

Der udlånes som hovedregel ikke genstande eller billeder til private eller ikke-museale institutioner.

Ved indlån udfærdiges tilstandsrapport med kvittering, som sammenholdes med tilstanden ved aflevering.

Museet har tidligere haft en praksis med deponeringer af billeder til Københavns Rådhus, hvorfor der stadig er udlånt ca. 100 billeder til forskellige kommunale kontorer. Museet er i færd med at gennemgå disse deponeringer, da der på grund af flytninger ikke er overblik over billedernes placering.

Der er desuden deponeret genstande på Dansk Jødisk Museum, Nationalmuseets udstilling i DieselHouse.

Museet har enkelte inddeponeringer (deposita) i de faste udstillinger: 11 værker fra Statens Museum for Kunst, 1 Hosetræ fra Føroya Fornminnissavn, Fodlænke fra Horsens Museum, 111 Skydeskiver fra Det kgl. Københavnske Skydeselskab. Disse deposita revideres jævnligt.

- Museet skal sikre, at der føres konserveringsmæssigt tilsyn med egne deposita i ikke-museale institutioner.
- Deponering eller udlån til andre end offentlige institutioner skal godkendes af Kulturstyrelsen.

Arkiv og bibliotek

Museet arkiverer fra og med 2009 samtlige sager i det kommunale journaliserings- og sagsystem E-Doc. Desuden arkiveres alle arkæologiske og nyere tids sager i en intern Access-database. Hvor der ikke er digitale journaler tilgængelige, benyttes Det Interne Sagsarkiv, Beretningsarkivet og Topografisk Arkiv. Der findes desuden et internt sagsarkiv til byggesager, fredningsager, avisartikler og fotografier, som ikke findes elektronisk.

Museets bibliotek rummer ca. 30.000 bind med hovedvægt på topografisk litteratur om København. Biblioteket rummer en del generel historisk litteratur, litteratur indenfor en del af de specifikke museale fagområder samt erindringer. Biblioteket suppleres løbende om disse emner samt om enkelte genstandsgrupper, fotografi og medievidenskab.

Biblioteket er katalogiseret efter DK5. De nyere dele af biblioteket er registreret i onlinesystemet Reindex. De ældre dele af samlingen findes på alfabetisk og systematisk kortkatalog.

Nyere tids kulturhistorie

Museet har inden for nyere tids kulturhistorie gennemført seks undersøgelses- og forskningsprojekter.

Museets projekter har især haft fokus på emner, der vurderes at have en særlig relevans for København som hovedstad i forhold til den kommunale forvaltning, det fysiske byrum og udvalgte befolkningsgrupper. Der er blandt andet foretaget forskningsbaserede undersøgelser af kommunale institutioner, DSBs Centralværksted i København og bjergringsselskabet Svitzer samt den københavnske prostitution.

I forlængelse af museets kapitel 8-arbejde gennemføres desuden løbende en lang række undersøgelser og dokumentation.

Det Faglige Råd for Nyere Tids Kulturhistorie har vurderet museets nyere tids forskningspublikationer fra de seneste fire år. Det er rådets vurdering, at museet i perioden generelt har ydet en god forskningsindsats i både i omfang, kvalitet og relevans. Museet har desuden formået at målrette sin publicering mod forskellige målgrupper og anvende forskningsresultaterne i flere sammenhænge. I forlængelse af museets fokus på byen København, anbefaler rådet, at museet i højere grad perspektiverer sin forskning med større udblik og komparation. Eksempelvis ved at fokusere på byen som hovedstad i europæisk og international sammenhæng.

Rådet fremhæver museets succes med at samarbejde med eksterne partnere, men anbefaler også museet at overveje mere ambitiøse forsknings-samarbejder med et universitet.

Rådets udtalelse er vedlagt som særskilt bilag.

- Museet har inden for de seneste år ydet en god og relevant forskningsindsats. Styrelsen opfordrer museet til at tage de faglige råds konstruktive kommentarer og mere detaljerede kritik til efterretning samt udnytte det faglige fundament til at arbejde aktivt efter en større eksternt anerkendelse af museets forskning.
- Museet bør for de kommende års forskning udforme en strategi, som er tæt forbundet med museets øvrige aktiviteter fra indsamling til formidling.

Forvaltning af den faste kulturarv

Københavns Bymuseum udfører et omfattende arbejde med forvaltning af den faste kulturarv i en række forskellige samarbejdsrelationer.

Museet har et tæt og udfoldet samarbejde med Københavns Kommune om opgaver relateret til museumslovens kapitel 8 i forbindelse med byggesager, lokalplansforslag, startredegyrelser, forespørgsel om miljøvurdering, VVM-redegørelser og vedtagne lokalplaner samt nødudgravninger i forbindelse med anlægsarbejder.

Museet samarbejder med Frederiksberg Kommune om lokalplansforslag og vedtagne lokalplaner.

Fra 2005-08 har museet modtaget ca. 9.575 bygge- og anlægssager fra Københavns Kommunes Teknik og Miljøforvaltning og 37 lokalplaner med forudgående behandling.

Der er modtaget 8 byggesager på Frederiksberg og 7 lokalplaner, hvor der forudgående har været behandlet lokalplanforslag. Museet modtager også fredningsforslag for København fra Kulturarvsstyrelsen, som besvares af museet. Fra 2005-08 har der været 22 sager.

Museet har udarbejdet en tilbundsående dokumentation i forbindelse med enkelte besvarelser på Københavns Kommunes forespørgelser om større sammenhængende kulturmiljøer med stor kulturhistorisk betydning i industrihistorisk perspektiv. Her har museet blandt andet samarbejdet med Kulturarvsstyrelsens bygningskontor og Arbejdermuseet.

Museet har besvaret forslag til kommuneplan 2005, kommuneplanstrategi 2007 samt kommuneplan 2009 fra Københavns Kommunes Økonomiforvaltning. Der er besvaret forslag til kommuneplaner for Frederiksberg Kommune, hvor museet også har deltaget i møder omkring udpegning af bevaringsværdier i planerne.

De seneste tre år har der været et intensivt samarbejde med Metroselskabet omkring projekteringen af de kommende Cityring arkæologiske arbejder. Der er udført historiske og arkivalske forundersøgelser af de enkelte metrolokaliter, og der er foretaget prøveboringer og prøvegravninger på de mest komplicerede lokaliteter.

Øvrige samarbejder med planmyndigheder

Fra 2003 husede museet et samarbejde mellem amt, kommune, kulturmiljøråd samt Arbejdermuseet, Nationalmuseet Museet på Kroppedal i forbindelse med udpegning bevaringsværdige industriminder.

Fra 2001 til 2007 deltog museet i det lov-nedsatte Arealudviklingsråd for Københavns Havn i forbindelse med planlægning for ny udnyttelse af havnearealerne.

Museet har i det tidligere kulturmiljøråds periode fra 1998 til 2007 haft sekretariatet, formandsposten og et ordinært medlem i Kulturmiljørådet for Københavns og Frederiksberg Kommuner.

Museet har fra 2005 deltaget i et pilotprojekt om en revision af registreringerne af bevaringsværdige bygninger i Københavns Kommune. Museet har varetaget den kulturhistoriske vurdering.

- Det er meget positivt, at museet spiller så aktiv en rolle vedrørende planlægning og udvikling af København, og at museet har et godt samarbejde med statslige og kommunale myndigheder samt andre aktører vedrørende forvaltning af den faste kulturarv.
- Museet bør fastholde sin aktive rolle og udvikle samarbejdet med myndighederne. Museet bør dog løbende prioritere de relationer, som har udbytte i forhold til museets samlede strategi og profil.

Konservering og bevaring

Museet oplyser, den arkæologiske samling generelt er i god bevaringstilstand, mens nyere tids samling indeholder genstandsgrupper, som trænger til konservering.

Museets samlingsansvarlige tilser regelmæssigt museets udstillinger og magasiner.

Museet har seks eksterne og fire interne magasiner med 55 rum, som ligger spredt mellem Roskilde og København. Den nuværende magasin kapacitet er opstået over længere tids knopskydning.

Bevaringscenter Øst har i 2007 udarbejdet en rapport over magasinforholdene på Københavns Bymuseum. Rapporten konkluderede, at ingen af magasin-lokaliteterne er egnede som museumsmagasiner, og den nuværende spredning af magasiner vanskeliggør overskuelighed og brug af magasinerne. I flere af magasinerne er der problemer med overfyldthed, vanskelige rengøringsforhold, risiko for vandskade og høj luftfugtighed. Desuden er der meget vanskelige adgangsforhold til flere lokaler.

Bevaringscentret anbefaler museet at etablere magasiner, der lever op til nutidens standarder.

Museet er yderst bevidst om, at de dårlige magasinforhold er problematiske i forhold til samlingens bevaring og en aktiv og systematisk anvendelse af samlingen i museets virke.

Museet arbejder på en systematisering, rationalisering, oprydning og rengøring af eksisterende magasiner. Samtidig arbejder museet for på længere sigt at få andre og mere hensigtsmæssige magasinlokaler. Dette er der indledt samtaler med Københavns Kommune om.

- Museets magasinforhold er stærkt problematiske, idet lokalerne er uegnede til forsvarlig bevaring af samlingen, og de dårlige adgangsforhold samt det manglende overblik vanskeliggør et systematisk samlingsarbejde og aktiv brug af samlingen.
- Museet har valgt en fornuftig flerstrengt strategi, hvor der aktuelt gøres en indsats for at rette op på forholdene inden for de eksisterende rammer og samtidig arbejdes for på sigt at samle genstandene i færre og mere hensigtsmæssige lokaler.
- Museet kan overveje mulighederne for at igangsætte et samarbejde med andre hovedstadsmuseer med henblik på at etablere fælles magasinforhold.
- Museet skal udarbejde en plan for at sikre udsatte genstandsgrupper, indtil museet opnår bedre magasinforhold.

Formidling

Københavns Bymuseum har en målsætning om at skabe eksperimenterende og poetisk formidling, som både bygget på museet samlinger og viden samt nutidige problemstillinger. Formidlingen skal bidrage til, at alle borgere får mulighed for et føle ejerskab til byen og dens historie, hvorfor museet har stigende fokus på at supplere den faglige ekspertise med dialog og inddragelse af brugere. Det er et mål, at formidlingen skal være nuanceret og mangefacetteret, rummelig og inkluderende.

Københavns Bymuseum har i 2009 oprettet en formidlingsenhed, som blandt andet skal styrke området ved at sammentænke forskelligartede formidlingstiltag, videreudvikle de

- Museets nye prioritering med et højt antal løbende særudstillinger er en positiv udvikling mod at skabe et mere åbent og stærkere profileret museum.

Anden formidling

I 2008 afholdt museet 87 omvisninger og 119 byvandring med et stort antal forskellige temaer og forskellige målgrupper. Audiowalk-tilbud blev lånt ud til 119 personer. Museet holdt 24 foredrag uden for museet.

Museet har de sidste par år arbejdet på at udvikle en banebrydende formidling i det offentlige rum med den interaktive digitale formidling VÆGGEN. På en 12 x 1,3 m touchscreen skal der tilbydes en dynamisk og legende oplevelse af byens historie, kvaliteter og aktuelle dilemmaer. Væggen er planlagt placeret forskellige steder i byrummet i forbindelse med museet udgravninger for Cityring Metroen i en fireårig periode.

I forbindelse med Væggen har museet det seneste år sideløbende arbejdet med et bydelsprojekt, hvor en række unge er ansat på museet for at skabe brugerdrevet indsamling, indhold og formidling. Projektet sigter mod at involvere borgere, der oplever sig ekskluderede i en mere traditionel og autoritativ historiefornidling.

De igangværende formidlingsprojekter bygger på grundige undersøgelser af, hvordan museets formidling kan opleves som relevant af nye underrepræsenterede grupper.

- Museet har længe tilbudt formidling i byrummet og udvikler nu denne formidling markant og innovativt med Væg-projektet og det tilknyttede bydelsprojekt. Det er uhyre prisværdigt, at museet samtidig formår at inddrage og henvende sig til nye målgrupper, hvilket bidrager til en åbning af museet i forhold til nye brugergrupper og museets rolle i samfundet.

Undervisning

Museet har siden 2001 haft en skoletjeneste/undervisningsenhed, som udvikler aldersdifferentierede undervisningstilbud og materialer til folkeskolen, gymnasiet/HF og VUC samt tilbud til sprogskoler.

Museet inddrager i flere tilfælde skoler og lærere i udvikling af undervisningsforløb og -materiale. Aktuelt er undervisningsenheden omdrejningspunkt for museets involvering af en række københavnske unge. Museet tilbyder desuden lærerkurser om museets tilbud.

Museet har udgivet ni undervisningsmaterialer inden for de sidste fire år, herunder et omfattende website. I 2008 besøgt eller brugte 7.796 elever fra folkeskolen, gymnasiet/HF og VUC museet som led i undervisning.

Museets undervisningsenhed har desuden genereret byvandring og audioguides i byrummet.

- Museet har en velfungerende undervisningsenhed, der løbende udvikler nye materialer, som benyttes af et pænt antal elever fra forskellige uddannelsesinstitutioner.
- Det er positivt, at museets inddrager skoler og lærere i udviklingen af forskellige forløb og materialer til undervisningen og samtidig også har fokus byens flerkulturelle sammensætning.

Internetformidling

Museets hjemmeside rummer en del information om og præsentation af museets virke fra udstillinger til praktiske oplysninger. Siden indeholder ikke decideret formidling og brugerinddragende tiltag.

Museet oplyser, at et nyt hjemmeside-kompleks er under udarbejdelse i forbindelse med udvikling af formidlingsprojektet VÆGGEN og vil være i luften vinteren 2009-10. Her bliver hjemmesiden central i forbindelse med brugernes publicering af indhold.

Det er også museets plan at udvikle blogs, digitale genstands- og billedsamlinger, webfortællinger og strategisk branding af museet i det digitale rum.

Museet har i samarbejde med Stadsarkivet og Skoletjenesten, og involvering af lærere, lavet undervisningsmaterialet "Prostitution før og nu", som er tilgængeligt via <http://prostitution.e-museum.dk> Materialet vurderes i evalueringsrapporten om støttede e-museums-projekter som velfungerende.

Museet indgår som partner, med Stadsarkivet og Hovedbiblioteket, i portalen for Københavns historie www.absalon.nu. Siden virker dog ufærdig idet formidlet indhold forekommer svært tilgængeligt.

Museet benytter også andre digitale platforme til at lancere nye formidlingstiltag: Museer i København, www.mik.dk, Alt om København, www.aok.dk samt på kulturkalenderen, www.kultunaut.dk.

- Museets nuværende hjemmeside lever ikke op til den nye visionære formidlingsprofil, museet er i færd med at opbygge. Derfor er det positivt, at museet etablerer et nyt hjemmeside-kompleks i forbindelse med udvikling af formidlingsprojektet Væggen. Af hensyn til museets samlede profil bør den nye hjemmeside være publiceret, når Væggen lanceres.
- Det er positivt, at museet anvender flere digitale platforme til at *brande* museet og planlægger at udvikle denne strategi.
- Museet bør overveje, hvordan de formidlingsmæssige ressourcer, der efter sigende findes i portalen Absalon.nu, kan få større relevans for brugerne og museet.

Særskilt bilag om museets digitale formidling er vedlagt

Formidlingspublikationer

Museet har inden for de sidste fire år udgivet ni undervisningsmaterialer og tre kataloger til udstillingerne. Museets medarbejdere har desuden udgivet 18 mindre artikler i forskellige medier.

PR-virksomhed

Museet har jævnligt deltaget i såvel radio- som tv-indslag, hvor det typisk er mediestationen, der har taget kontakten til museet i forskellige anledninger.

Museets medarbejdere benytter også personlige netværk for at få artikler i aviser eller i radio/tv. Billedarkivet stiller desuden billeder til rådighed for medierne.

Museet har strategiske samarbejder med de øvrige museer i hovedstaden gennem MIK og Golden Days samt med de førende begivenheds-, turist- og handelsforeninger i hovedstaden som Kulturnatten, Wonderful Copenhagen, Danske Turist Attraktioner, Visit Denmark og Københavns Citycenter.

Desuden benytter museet sig flittigt af webportaler hos AOK, MIK, Kultunaut og Skoletjenesten.

Museet ønsker med oprettelsen af den nye formidlingsenhed i 2009 at arbejde mere systematisk med markedsføring efter en strategi.

- Museet har gode strategiske samarbejdsrelationer om markedsføring og benytter flere digitale platforme. Det er positivt, at museet vil udvikle dette område via en formidlingsenhed, der har kontakt til alle dele af museet.

Publikum

Butik og café

Museets butik fungerer også som information og billetsalg. Butikken tilbyder et bredt udbud af bøger, postkort, plakater, museumskopier og musik med tilknytning til Københavns historie som et led i museets formidling. Butikkens salg er beskedent og indtægterne går til museet.

Museet har ingen café, men dog køkkenfaciliteter, som anvendes lejlighedsvist.

Åbningstid

Museet er åbent alle dage fra 10-16, og onsdag er der også åbent fra 16-21. Museet er åbent 54 timer om ugen.

Der er lukket juleaftensdag og 1. juledag, samt nytårsaftensdag og 1. nytårsdag.

- Selvom det er prisværdigt, at museet én dag ugenligt har åbent uden for almindelig arbejdstid, bør museet overveje muligheden for at eksperimentere yderligere med åbningstider, der imødekommer brugerne.

Besøgstal

Museets samlede besøgstal, har de seneste fire år ligget omkring 30.000 årlige besøgende og over 50.000, når DieselHouse inkluderes.

I 2008 var fordelingen på museets afdelinger følgende

32.021	Bymuseet
2.501	Byvandring
522	Billedarkivet
567	Brønshøj Museum
17.232	DieselHouse
52.843	i alt inklusiv filialer og samarbejdspartnere

Museet bør fastlægge konkrete målsætninger for at nå et væsentligt højere besøgstal, særlige typer besøg eller besøg af særlige grupper. Målsætningen bør indgå i den samlede strategi for formidling og markedsføring af museet.

Bygninger og udendørsarealer

Museet råder over følgende bygninger, som Københavns Kommune ejer:

- Fredet 1700-tals palæ på Vesterbrogade 59-61 med en sidefløj fra 1895 og den lidt højere bygning mod Vesterbrogade er fra 1905.
- En tidligere skole på Absalonsgade 3 fra 1880.
- Brønshøj Museum på Brønshøj Torv, tidligere rytterskole fra 1723.

Der ca. 3.184 m² til rådighed på Vesterbrogade og 1.220 m² på Absalonsgade. Kommunen har ansvaret for den udvendige vedligeholdelse og museet for den indvendige.

Museets lokaler opfylder stort set de basale bevaringskrav. Ifølge tilstandsrapport fra Bevaringscenter Øst (2009) befinder udstillingslokalerne sig på et højt niveau, hvortil der foreslås mindre justeringer.

Museet satser for tiden meget store ressourcer på bygningsmæssige arbejder som forbedrelse til den stærke vækst i personale og opgaver, som de næste år vil bringe. Der bygges ny fund- og genstandsmodtagelse og registrerings- og analyseværksteder. Der indvindes flere områder til særudstillinger, og bibliotek & arkiv samt en række kontorlokaler istandsættes.

Museets samlede vurdering af bygningsforholdene er dog, at de eksisterende bygninger ikke er optimale til at opfylde museets formål, blandt andet på grund af følgende:

- Hovedbygningen har formidlingsmæssige begrænsninger
- Beliggenheden identificeres med Vesterbro frem for hovedstaden.
- Manglende adgang for gangbesværede eller kørestolsbrugere i store dele af bygningerne
- Magasinernes spredte beliggenhed og uegnet til formålet

Den ideelle løsning for museet ville være en central placering i København, hvor udstillings- som magasinfaciliteter kunne fungere som et samlet hele. Museet arbejder langsigtet på at realisere denne idé.

Museet har udendørsarealer omkring bygningen på Vesterbrogade i form af en forplads ud til Vesterbrogade, en baggård og et stykke have bagved museet ud til Absalonsgade på i alt 1360 m². Forpladsen rummer en keramisk modelby for København, som forbipasserende dagligt går ind og ser på.

- Det er meget positivt, at museet aktuelt arbejder på markante forbedringer af bygningerne for at forberede museets vækst de kommende år.
- En central placering af museet i København med udstillinger og magasiner samlet kan bidrage til at løfte museet betydeligt som kulturinstitution for hovedstaden.

- Museet kan i højere grad anvende sine udendørsarealer på en måde, der gør museet mere attraktivt og trækker besøgende til.

Sikringsforhold

Museet hovedudstillingsbygning er sikret med en kombination af skalsikring og elektronisk sikring.

Der er opsat brandvægge og døre i henhold til brandvæsenets bestemmelser. Brandalarmeringsanlægget er tidssvarende, og museet følger gældende regler om antal af brandslukningsredskaber og kontrol.

Museet er tilknyttet Det Kongelige Biblioteks vagtservice, som har en responstid på mellem 10-15 minutter samt døgnovervågning.

Museet har elektronisk videoovervågning og runderende vagt i de enkelte udstillingsrum, som de seneste fem år har fungeret tilfredsstillende.

Organisation og administration

Administration

Museet har som en del af tilskudsstrukturen i forhold til Københavns Kommune en virksomhedskontrakt, som tager udgangspunkt i museets vedtægter og afstikker retningslinjer for museets arbejdsplan for en 4-årig periode.

Museet har indtil for nylig haft sit eget journalsystem. Fra 1. januar 2008 er museet, som følge af sit tilhørsforhold til Københavns Kommunes Fritids- og Kulturforvaltning, overgået til E-doc journalisering.

Bogholderi, årsregnskab og perioderegnskaber varetages internt i museet. Dele af lønadministrationen og -udbetaling foregår via Fritids- og Kulturforvaltningen, Københavns Kommune. Museet følger Københavns Kommunes regnskabsinstrukser.

Museets it-drift bliver som udgangspunkt varetaget af Koncernservice, som er Københavns Kommunes it-afdeling. Koncernservice er ansvarlig for den daglige drift, opdatering og udskiftning af både hard- og software.

Museumsforening

Der er ikke tilknyttet en venneforening til Københavns Bymuseum. I forbindelse med indlemmelsen af Brønshøj Museum fra 1. januar 2007 overtog museet også Brønshøjs Museums Venner og Brugerråd for Brønshøj Museum. Venneforeningen laver ca. 10-12 arrangementer årligt, som de selv planlægger. Københavns Bymuseum indgår i samarbejde med venneforeningen om arrangementer, som indbefatter museet eller foregår i museet.

Ledelse og personale

Museets bestyrelse er det til enhver tid siddende Kultur-og Fritidsudvalg i Københavns Kommune, og formanden er den siddende borgmester for Kultur-og Fritidsforvaltningen.

Medlemmer af Kultur- og Fritidsudvalget (2010-2013):

Pia Allerslev (V) (formand), Leslie Arentoft (V), Marialise Rømer (F), Peter Thiele (F), Ayfer Baykal (F), Simon Strange (A), Taner Yilmaz (A), Muhammad Aslam (A), Birthe Skaarup (O), Susanne Møller (C), Allan Ahmad (Ø).

Museets leder er museumsdirektør, mag. art. Jette Sandahl siden 1. marts 2008.

Museet har drøftet nye initiativer og problemstillinger i de løbende opgaver med Kultur- og Fritidsforvaltningen, mens overordnede nye strategier og udviklingsperspektiver præsenteres for Kultur- og Fritidsudvalget ved behov.

Museet oplever en åben og tillidsfuld relation mellem museet og Kultur- og Fritidsforvaltningen, som på forbilledlig vis praktiserer princippet om armslængde, men samtidig formår at understøtte nye udviklinger i museet.

I løbet af 2009 har museet implementeret en ny organisationsstruktur baseret på fire ansvarsområder *administration og drift, antikvarisk arbejde, samlinger, formidling*. I denne ledelsesstruktur har alle ansatte en egen leder og hører til et bestemt ansvarsområde, og lederne har formaliseret lederansvar for personale og et givet ansvarsområde.

Denne organisationsform indebærer høj grad af specialisering og arbejdsdeling og fordrer samtidigt et nært samarbejde mellem de enkelte afdelinger. Det er museets vurdering, at organisationsformen fører til en virksomhedskultur, der i højere grad understreger fælles og institutionelle mål og prioriteringer.

- Museets nye organisation er velvalgt i forhold til museet kommende vækst og udvikling baseret på bedre sammenhæng mellem museets opgaver. Organisationen stiller samtidig en styrkelse af arbejdet med de museumsspecifikke områder i udsigt.

Personale

Museets fastansatte personale består af 33 medarbejdere, hvoraf de 29 er ansat på fuld-tid. En større gruppe på 47 personer, hovedsaglig studerende, er mere løst tilknyttede. En del af disse er ansat i bydelsprojektet på Nørrebro og andre til at afhjælpe efterslæb i samlingsarbejdet.

Museet forventer, at personalet i løbet af foråret 2010 bliver flerdoblet i forbindelse med Cityringudgravningerne.

Museet kan i et stort omfang trække på Københavns Kommune, Kultur- og Fritidsforvaltningen omkring videreuddannelse af personale og ledere inden for såvel som uden for kommunes regi. Det tilstræbes at der sker en fortsat videreuddannelse af såvel ledere som personale.

Økonomi

Museets økonomiske grundlag for de seneste fire år fremgår af nedenstående skema:

Egen Indtægt	2004	2005	2006	2007
22. Personale	0	20.486	0	563.853
28. Lokaler - ejendomme, friarealer	405.714	384.616	378.000	426.000
32. Samlingens forvaltning mv.	775.977	313.654	232.830	224.632
38. Undersøgelser og erhvervelser	3.319.346	4.133.904	0	324.621
50. Udstillinger	0	0	0	0
54. Anden formidlingsvirksomhed	2.409.715	590.989	352.114	1.314.439
58. Administration	18.066	59.918	78.476	573.621
60. Entre	234.569	268.673	214.885	228.499
62. Betalinger for undersøg. I kap 8	0	0	4.108.042	2.832.747
82. Kiosk- og cafeteria-virksomhed	252.913	445.779	224.311	256.542
I alt	7.416.300	6.218.019	5.588.658	6.744.953
90. Tilskud fra kommuner	8.614.110	11.700.235	13.369.407	13.665.430
91. Ikke-offentlige tilskud	283.000	350.000	653.702	1.921.747
I alt	8.897.110	12.050.235	14.023.109	15.587.177
Statstilskud	1.301.617	1.176.479	1.776.356	2.755.953
Totale indtægter	17.615.027	19.444.733	21.388.123	25.088.084

Museet fik forøget driftstilskuddet fra Københavns Kommune i forbindelse med opbygningen af de permanente udstillinger i 1996. Siden da har tilskuddet ligget omtrent på samme niveau med diverse pris- og lønfremskrivninger.

Med budgetforliget i slutningen af 2008 har kommunen ydet et særtilskud på 2 mio. kr. årligt til projektet Væggen over de næste 4 år i forbindelse med Cityring udgravningerne. Museet har ligeledes hentet støtte til projektet fra Arbejdsmarkedets Feriefond og Kulturarvsstyrelsen. Museet ligger generelt i den tunge ende med hensyn til at modtage midler fra styrelsens puljer

- Det er prisværdigt, museet formår at supplere de faste offentlige tilskud med betydelige midler til fremadrettede aktiviteter.

Konklusion og anbefalinger

Københavns Bymuseum har til opgave at sikre Københavns historie gennem tiderne. Museets virkeområde er Københavns Kommune, og museet har desuden det antikvariske og arkæologiske ansvar for Frederiksberg Kommune.

Generel konklusion

Museet er inde i en mangesidig udviklingsproces, som berører alle museets aktiviteter, organisering og profil. De museale aktiviteter professionaliseres med sigte på at arbejde mere strategisk og målrette hele organisationens arbejde mod en visionær profil som hovedstadsmuseum med internationalt præg og perspektiv. Det er et museum, som er inkluderende, vedkommende og markant synlig for byens borgere. Samtidig står museet foran en enorm vækst i det arkæologiske arbejde de næste 5-7 år med en flerdobling af personalet fra 2010. Denne vækst kommer til at påvirke hele museets virke og markant ændre museets format i en periode.

Museet har på én gang aktiveret en række udviklingslinjer, hvor der allerede er opnået lovende resultater, men også stadig er store opgaver at løfte. Museet har generelt behov for at formulere og nedskrive sine visioner, strategier og planer i sammenhæng, så både museets medarbejdere og andre aktører involveret i museets udvikling har et klart billede af museets mål og retning.

Specifikke anbefalinger

Nedenfor følger en række af Kulturarvsstyrelsens mere specifikke anbefalinger og vurderinger. Nærmere detaljer fremgår desuden under rapportens enkelte afsnit og vedlagte bilag.

Museet indgår i passende omfang i faglige samarbejder og har relevante medlemskaber i foreninger og organisationer. Museet har en fornuftig plan om at revurdere prioriteringen af museets og medarbejdernes deltagelse i forskellige fora ud fra en helhedsbetragtning.

Museets har i kraft af samarbejdet med MAN Diesel om oprettelsen af DieselHouse gennemført et prisværdigt og vigtigt arbejde, som danner model for, hvordan museer kan samarbejde med erhvervslivet. Det er fornuftigt, museet fremover er kritisk selektiv i forhold til at involvere sig i større ressourcekrævende partnerskaber, som ikke giver tilstrækkeligt udbytte i forhold til den overordnede strategi for de kommende år.

Museets aktuelle internationale samarbejde er relevant og kvalificerende for museets arbejde. Det er et rigtigt træk at udvikle museets internationale relationer som fokuseret led i at udvikle en ny profil for museet.

Museet har iværksat en prisværdig og helt nødvendig opprioritering af samlingsområdet ved at oprette en enhed for samlingerne centralt i museet, som kan muliggøre, at museets virke fremover bliver bedre forankret i samlingerne og kan fremkalde nye perspektiver i forskning og formidlingen.

Museet bør – i lyset af de mange store opgaver, museet står overfor – nøje overveje ressourceforbruget ved at have biblioteket, og hvordan man kan forenkle anvendelsen af arkiver med henblik på at sikre den mest hensigtsmæssige praksis for fremtiden.

Museet har inden for de seneste år ydet en god og relevant forskningsindsats. Styrelsen opfordrer museet til at tage de faglige råds konstruktive kommentarer og mere detaljerede kritik til efterretning samt udnytte det faglige fundament til at arbejde aktivt efter en større ekstern anerkendelse af museets forskning.

Det er meget positivt, at museet spiller så aktiv en rolle vedrørende planlægning og udvikling af København, og at museet har et godt samarbejde med statslige og kommunale myndigheder samt andre aktører vedrørende forvaltning af den faste kulturarv.

Museets magasinforhold er stærkt problematiske, idet lokalerne er uegnede til forsvarlig bevaring af samlingen, og de dårlige adgangsforhold samt det manglende overblik vanskeliggør et systematisk samlingsarbejde og aktiv brug af samlingen.

Museet har valgt en fornuftig flerstrengt strategi, hvor der aktuelt gøres en indsats for at rette op på forholdene inden for de eksisterende rammer og samtidig arbejdes for på sigt at samle genstandene i færre og mere hensigtsmæssige lokaler. Museet skal udarbejde en plan for at sikre udsatte genstandsgrupper, indtil museet opnår bedre magasinforhold.

Det tjener til museets store ros, at det har indledt en styrkelse af formidlingsområdet, der både skal sikre et professionelt niveau i museets arbejde og udvikle museets formidling i visionær retning, som svarer til ambitionerne for resten af museet. Museet har længe tilbudt formidling i byrummet og udvikler nu denne formidling markant og innovativt med Væg-projektet og det tilknyttede bydelsprojekt. Det er uhyre prisværdigt, at museet samtidig formår at inddrage og henvende sig til nye målgrupper, hvilket bidrager til en åbning af museet i forhold til nye brugergrupper og museets rolle i samfundet.

Det er meget positivt, at museet aktuelt arbejder på markante forbedringer af bygningerne for at forberede museets vækst de kommende år.

Museets nye organisation er velvalgt i forhold til museet kommende vækst og udvikling baseret på bedre sammenhæng mellem museets opgaver. Organisationen stiller samtidig en styrkelse af arbejdet med de museumsspecifikke områder i udsigt. Det er prisværdigt, museet formår at supplere de faste offentlige tilskud med betydelige midler til fremadrettede aktiviteter.

Kulturarvsstyrelsens notat om museets digitale formidling

Museet har en hjemmeside på adressen www.bymuseum.dk

Siden er meget enkel i sit layout og logisk opbygget, men ikke altid overskuelig at navigere rundt på. Dette skyldes blandt andet at "brødkrummestien" i nogle tilfælde springer et menupunkt over, ligesom markeringen af siden med versaler i øverste højre hjørne ikke optræder konsekvent. Flere undermenupunkter gentages under forskellige menupunkter, og siden har en del døde links.

Hjemmesiden rummer en del information og præsentation, som kommer godt rundt om museets virke fra udstillinger til praktiske oplysninger. Siden indeholder ikke decideret formidling og brugerinddragende tiltag, som afspejler museets nye visionære formidlingsprofil.

Museet har deltaget som pilot i Kulturarvsstyrelsen udvikling af Regin-værktøjer. Museet har som forsøg anvendt et hotspot-værktøj til dynamisk at trække udvalgte registreringsdata på Søren Kierkegaard genstande frem på hjemmesiden.

Museet oplyser, at et nyt hjemmeside-kompleks er under udarbejdelse i forbindelse med udvikling af formidlingsprojektet VÆGGEN og vil være i luften vinteren 2009-10. Her bliver hjemmesiden central i forbindelse med brugernes publicering af indhold m.m.

Museet har i samarbejde med Stadsarkivet og Skoletjenesten, og involvering af lærere, lavet undervisningsmaterialet "Prostitution før og nu", som er tilgængeligt via <http://prostitution.e-museum.dk> Materialet vurderes i evalueringsrapporten om støttede e-museums-projekter som velfungerende.

Museet indgår som partner, med Stadsarkivet og Hovedbiblioteket, i portalen for Københavns historie www.absalon.nu. Siden virker dog ufærdig idet formidlet indhold forekommer svært tilgængeligt (14.-15. december).

Museet benytter også andre platforme til at lancere nye formidlingstiltag: Museer i København, www.mik.dk, Alt om København, www.aok.dk samt på kulturkalenderen, www.kultunaut.dk.

Hjemmesiden er sidst besøgt den 14. december 2009.

Udtalelse fra Det Arkæologiske Faglige Råd om museets forskningspublikationer

Bedømmelse af Københavns Bymuseums forskningspublikationer i perioden 2005-2008

Arkæologi

Basisforskning

Andersen, Vivi Lena & Moltsen, Annine 2007: The Dyer and the Cook

En videnskabelig afrapportering i et internationalt forskningstidsskrift, som fokuserer på nyere tids arkæologi. Det er positivt, at museet publicerer internationalt og i det helt rigtige tidsskrift.

El-Sharnouby, Hoda & Høst-Madsen, Lene 2008: København – fra fiskerleje til middelalderlig købstad

Artikel i form af bearbejdet foredrag fra et nordisk arbejdsseminar om middelalderbyer. Der gøres kort rede for den hidtidige forskning i Københavns ældste historie og perspektiverne for kommende store undersøgelser ved Skt. Clemens kirke og i forbindelse med metroens udvidelse trækkes op.

Høst-Madsen, Lene 2005: En 1700-tals ankerø på Holmen i København

Kortfattet gennemgang af resultaterne af de arkæologiske undersøgelser på Dokøen. Resultaterne sammenholdes med bevarede tegninger og skriftligt kildemateriale, og en syntese udtrages heraf.

Høst-Madsen, Lene 2005: Eighteenth-century Copenhagen viewed from a refuse dump

Kortfattet oversigt over undersøgelsen af en losseplads på Esplanaden. Der er valgt et internationalt forskningstidsskrift, som fokuserer på nyere tids arkæologi. Det er positivt, at museet publicerer internationalt og i det helt rigtige tidsskrift.

Høst-Madsen, Lene 2006: An 18th-century timber wharf in Copenhagen Harbour

Engelsksproget udgave af Høst-Madsen, Lene 2005. Publicering i et internationalt forskningstidsskrift, som fokuserer på nyere tids arkæologi. Det er positivt, at museet publicerer internationalt og i det helt rigtige tidsskrift.

Høst-Madsen, Lene 2007: Havnefrontens arkæologi. En ankerø og fem skibe under Operaen.

Kortfattet oversigt over undersøgelserne på Dokøen i rapport fra nordiske maritime museers arbejds møde 2006.

Kristensen, Rikke Søndergaard & Høst-Madsen, Lene 2005: Lossepladsen sladrer – industriel arkæologi i København

Redegørelse for museets arkæologiske undersøgelse af en losseplads på Esplanaden. Med udgangspunkt i den konkrete undersøgelse gøres der rede for potentialet i arkæologiske undersøgelser af lossepladser fra nyere tid. Der gøres rede for de metodiske problemer forbundet med sådanne undersøgelser, og der tales for, at lossepladsfund udgør en særlig og værdifuld kildegruppe, som bør behandles særskilt i den historiske proces.

Anvendelsesorienteret forskning

Andersen, Vivi Lena 2006: Esplanaden versus Amager Strandpark

Et polemisk forskningskritisk essay hvori to arkæologiske undersøgelser med vidt forskellige vilkår sammenlignes. Det påpeges, at der kan være en skævhed mellem de (angiveligt gode) vilkår, som bydes stenalderforskningen og de vilkår, som bliver nyere tids arkæologi til del.

Andersen, Vivi Lena 2008: Fortiden in situ – om formidling på stedet

Essay med fokus på værdien af at formidle historien på stedet (i modsætning til eller som supplement til museumsudstillingen). Synspunkterne er sat på spidsen med henblik på at igangsætte en debat.

Wozniak, Stine 2007: Absalons hemmelighed. Vi graver efter historien.

Velskrevet og velillustreret bog for børn om arkæologi. Bogen tager sit udgangspunkt i Københavns arkæologi og giver fra mange vinkler (også de overraskende) en indføring i arkæologiens verden.

SAMMENFATNING

Københavns Bymuseums arkæologiske publikationer har en god bredde fra den videnskabelige rapport over forsknings- og formidlingskritiske essays til en meget vellykket børnebog. Den dybtgående videnskabelige bearbejdning af udgravningsdata mangler endnu. Det kan således anbefales, at der i kølvandet på mange og store arkæologiske undersøgelser åbnes mulighed for en mere tilbunds gående bearbejdning end den videnskabeligt funderede rapport, som der findes flere eksempler på.

Museet står på tærskelen til overordentlig omfangsrige undersøgelser i forbindelse med udvidelsen af den københavnske metro. Det ville have været nyttigt, om der forinden havde foreligget en mere omfattende videnskabelig bearbejdning af de senere års arkæologiske undersøgelser sammenholdt naturligvis med de skriftlige kilders vidnesbyrd. Problematikken er ikke enestående for Københavns Bymuseum. Det gælder for de arkæologiske museer i almindelighed, at der på nuværende tidspunkt foreligger et opsparet behov for bearbejdning af data. Museet har gjort en god indsats inden for det muliges rammer, og det kan kun anbefales, at der i fremtiden arbejdes endnu mere målrettet på publicering.

Det er bemærkelsesværdigt, at Københavns Bymuseum målrettet fokuserer på forskningsfelter inden for nyere tids arkæologi, eksempelvis lossepladsarkæologi. Netop lossepladserne er oplagte forskningsemner i København, og museet vil her kunne yde sit særlige bidrag til dansk og international arkæologi. Det er i denne forbindelse positivt at notere sig, at museet har publiceret tre (engelsksprogede) artikler i *Post-Medieval Archaeology*.

Michael Andersen, Nationalmuseet, 11. september 2009.

Udtalelse fra Det Faglige Råd for Nyere Tids Kulturhistorie om museets forskningspublikationer

Bedømmelsen er foretaget af to medlemmer af Kulturarvsstyrelsens Råd for Nyere Tids Kulturhistorie. Evalueringen dækker fireårsperioden 2005-2008. Alle indleverede arbejder er publiceret i bedømmelsesperioden.

De indleverede publikationer

Bedømmerne har modtaget i alt 26 titler på i alt omkring 850 sider til bedømmelse inden for nyere tid, alle skrevet af forfattere med ansættelsesforhold til museet. I evalueringen omtales de indleverede publikationer i henhold til nedenstående nummerering. Det skal bemærkes, at 8 af publikationerne (1, 5, 6, 7, 8, 9, 18, 26) også er indsendt til bedømmelse under arkæologi.

1) Andersen, Vivi Lena & Moltsen, Annine 2007: The dyer and the cook. Finds from 8 Pilestræde, Copenhagen, Denmark. *Post-Medieval Archaeology*, Vol. 41/2, 2007, side 242-263. DOI 10.1179/174581307X236247.

2) Frandsen, Lise Astrup 2007: *Af banen! DSBs centralværksted i København. Fra statslig arbejdsplads til privat virksomhed*. 2. udgave. Københavns Bymuseum (red. Niels Jul Nielsen). ISBN 978-87-87050-54-8.

3) Frandsen, Lise Astrup 2008: Svitser gennem 175 år. *Handels- og Søfartsmuseets Årbog* 2008, side 5-31. ISBN 978-87-7015-002-6. ISSN 0085-1418.

4) Frandsen, Lise Astrup 2008: *Svitser. Safety and support at sea 1833-2008*. Københavns Bymuseum & Svitzer A/S (red. Niels Jul Nielsen). ISBN 978-87-87137-05-8.

5) Høst-Madsen, Lene 2005: En 1700-tals ankerø på Holmen i København. I: Roland, Thomas (red.) *Bolværker – fra middelalderen og nyere tid*. Næstved Museum, side 91-101. ISBN 87-88461-58-0.

6) Høst-Madsen, Lene 2005: Eighteenth-century Copenhagen viewed from a refuse dump. *Postmedieval Archaeology*, Vol. 39/2, 2005, side 311-327. DOI 10.1179/007943205X6288.

7) Høst-Madsen, Lene 2006: An 18th-century timber wharf in Copenhagen Harbour. *Post-Medieval Archaeology*, Vol. 40/2, 2006, side 1-12. DOI 10.1179/174581306X160107.

8) Høst-Madsen, Lene 2007: Havnefrontens arkæologi. En ankerø og fem skibe under operaen. I: Hahn-Pedersen, Morten (red.) *Havets kulturarv. De nordiske maritime museers arbejds møde i Torshavn*. August 2006. Fiskeri- og Søfartsmuseets Studieris, nr. 24, side 73-83. ISBN 978-87-90982-43-0.

9) Kristensen, Rikke Søndergaard & Høst-Madsen, Lene 2005: Lossepladsen sladrer – industriel arkæologi i København. *Fabrik og Bolig. Det Industrielle miljø i Danmark* 2005, side 41-54. ISSN 0106-3324.

- 10) Nielsen, Niels Jul & Torkil Adersen 2005: *Sjak, mestre og skibsbyggeri. Arbejdsliv og dagligdag på B&W 1945-1996*. Arbejdermuseet, Danmarks Tekniske Museum, Handels- og Søfartsmuseum, Københavns Bymuseum, Nationalmuseet. ISBN 87-87137-19-4.
- 11) Parby, Jakob Ingemann 2006: The maltreated Citizen – public riots and rumour-mongering in late 18th century Copenhagen. I: Nilsson, Lars (ed.) *Urban Europe in comparative perspective*. Papers presented at the Eighth International Conference on Urban History, 30 August - 2 September 2006 Stockholm, Sweden. Studier i stads- och kommunhistoria; 31. ISBN 91-88882-28-4.
- 12) Parby, Jakob Ingemann 2007: **Bag om vandet. Den tekniske og organisatoriske udvikling af vandforsyning og kloakering i danske byer siden 1850**. *Dansk Vand* 2007, årg. 75, nr. 5., side 6-9. ISSN 1602-3609.
- 13) Parby, Jakob Ingemann 2007: **Storbyens strømme: Et grundlag for industrisamfundet - om den københavnske forsyning med vand, varme, el, gas og kloakering i de sidste 150 år**. *Nord nyt* 2007, nr. 101, side 16-31. ISBN 978-87-91714-08-5. ISSN 0008-1345.
- 14) Skaarup, Bi 2006: *Renæssancemad. Opskrifter og køkkenhistorie fra Christian 4.s tid*. København. ISBN 87-02-04704-7.
- 15) Wiene, Inger 2006: Indledning. I: Wiene et al. (red.) *Runde kirke, taarn og sogn*. Nyt Nordisk Forlag, side 9-17. ISBN 10: 87-17-03889-8. ISBN 13: 978-87-17-03889-9.
- 16) Wiene, Inger 2006: At ringe, grave, træde og feje. Om ansatte ved kirken i perioden 1750-1850. I: Wiene et al. (red.) *Runde kirke, taarn og sogn*. Nyt Nordisk Forlag, side 99-111. ISBN 10: 87-17-03889-8. ISBN 13: 978-87-17-03889-9.
- 17) Wiene, Inger 2007: Et ædelt og tappert folk. Latinerkvarteret og dets indbyggere under belejringen. I: Henningsen, Peter (red.) *København 1807. Belejring og bombardement*. Jyllands-Postens Forlag, side 234-256. ISBN 13: 978-87-7692-117-0.
- 18) Andersen, Vivi Lena 2006: Esplanaden versus Amager Strandpark. Kampen for nyere tids arkæologi i Danmark. I: Lyngstøm, Henriette et al. (ed.) *Fra Vandkunsten til Vestpynten af Amager. 20 arkæologiske essays*. Saxo-instituttet, Københavns Universitet, side 111-115. ISBN 87-89500-08-3.
- 19) Jensen, Johan Møhlenfeldt 2006: Den rette vej til himmeriges rige. I: Jensen, Johan Møhlenfeldt et al. (red.) *Danmark og renæssancen*. Gads Forlag, side 242-250. ISBN 87-12-04227-7.
- 20) Nielsen, Niels Jul 2008: Lille Danmark og storpolitikken – et rids af dansk udenrigspolitik. I: Andersen, Marie Damsgaard; Boritz, Mette & Staun, Sidsel Risted (red.) *Tendenser i Mellemkrigstiden - en undervisningsantologi*. Skoletjenesten og Golden Days, side 69-76. ISBN 978-87-91663-06-2.
- 21) Parby, Jakob Ingemann 2007: **Storbystrømme. Københavnerens vand, varme, lys og lattrin gennem 150 år**. Københavns Bymuseum. ISBN 13 978-87-87137-21-8.

22) Selmer, Jørgen 2006: Toward new target groups. Refugees and businessmen in Copenhagen. I: Kistemaker, Renée (ed.) *City Museums as Centres of Civic dialogue*. Amsterdam Historische Museum, side 103-106. ISBN 90-6984-488-5.

23) Skaarup, Bi 2006: En kongelig fest. I: Dirckinck-Holmfeld, Gregers (red.) *Christian IV's København*. Golden Days og Politikens forlag, side 30-45. ISBN 87-567-7923-2.

24) Staun, Sidsel Risted 2008: Forord. I: Andersen, Marie Damsgaard; Boritz, Mette & Staun, Sidsel Risted (red.) *Tendenser i Mellemløstiden - en undervisningsantologi*. Skoletjenesten og Golden Days, side 4-5. ISBN 978-87-91663-06-2.

25) Peleg, Galit 2008: Sund, slum og sanering - bolig og befolkningspolitik. I: Andersen, Marie Damsgaard; Boritz, Mette & Staun, Sidsel Risted et al. (red.) *Tendenser i Mellemløstiden - en undervisningsantologi*. Skoletjenesten og Golden Days, side 30-35. ISBN 978-87-91663-06-2.

26) Wozniak, Stine 2007: *Absalons hemmelighed. Vi graver efter historien*. København, DR. ISBN 978-87-7680-273-8.

Karakteristik

Hovedparten af de indleverede arbejder fordeler sig på områderne *virksomheder, industri og arbejdspladser* (2, 3, 4, 10, 12, 13, 21), *Nyere tids arkæologi* (1, 5, 6, 7, 8, 9, 18, 26) samt *byhistorie i bredere forstand* (11, 15, 16, 17) (bedømmernes opdeling). Dertil kommer tre titler fra en antologi om *mellemløstiden* (20, 24, 25), tre om *renæssancen* (14, 19 og 23) samt en artikel om museets arbejde med at nå nye målgrupper (22).

Virksomheder, industri og arbejdspladser

Emneområdet *virksomheder, industri og arbejdspladser* omfatter syv titler (2, 3, 4, 10, 12, 13, 21). (2) (95 sider, rigt illustreret) er en undersøgelse af DSBs centralværksted udført for midler fra Kulturrådsstyrelsen i tiden op til stedets lukning. Undersøgelsen er udført af etnologen Lise Astrup Frandsen, og udgivelsen er sket med støtte fra DSB. Undersøgelsen ligger i forlængelse af andre undersøgelser af industriarbejdspladser, bl.a. B&W, Turborg og Københavns belysningsvæsen foretaget af museets medarbejdere, og bogen er et solidt stykke dokumentationsarbejde. I forordet redegøres der for etnologiske arbejds- og forskningsmetoder, og for at bogen bygger på Thomas Højrup's stats- og livsformsteori. Denne tilgangsvinkel afspejler sig imidlertid meget lidt i bogen, der er en kronologisk fremstilling uden overordnet problemstilling eller konklusion. Bogen er forsynet med noter og litteraturliste, men ikke liste over andet kildemateriale (f.eks. interviews af hvem, hvor beror interviewmaterialet, hvor beror arkivmateriale).

Publikationerne (3) og (4) behandler begge virksomheden Svitzers historie. (4) er et lille, virksomhedsinitieret jubilæumsskrift (79 sider inkl. omfattende illustrationer, engelsksproget) udarbejdet af etnologen Lise Astrup Frandsen, projektansat medarbejder ved Københavns Bymuseum, mens (3) er et afkast af dette arbejde i form af et bidrag til Handels- og Søfartsmuseets Årbog (27 sider). I bogens forord beskrives problemstillingen for bogen som at "examine the strategic rationale of the major milestones of the company", en slags opdatering af selskabets udvikling siden seneste publikation i 1983. Bogen fordeler dog stoffet nogenlunde ligeligt på perioderne fra virksomhedens stiftelse til i dag. Bogen rummer ingen overvejelser om problemstilling, tilgang, metode eller

kildemateriale. Bogen er ikke annoteret. Hvert hovedkapitel indledes med et eller flere overordnede, brede spørgsmål, der i en vis forstand definerer fokus. Der er tale om en lødig, bred præsentation af Svitzers udvikling og udfordringer gennem virksomhedens lange levetid. Det oplyses i (3), at arbejdet udelukkende er baseret på eksisterende litteratur, mens de nyeste dele baseres på feltarbejde og interviews. Behandlingen af den nyeste periode er dog overvejende refererende og har en ikke-problematiserende karakter. Arbejdet kan stedvis kategoriseres som anvendt forskning, men har overvejende karakter af formidling. Artiklen (3) afviger fra bogen ved kort at oplyse kildegrundlaget og ved en personlig form ("uddrag af feltdagbog") i første del. Den øvrige del af artiklen er opbygget afvigende fra bogen, men er baseret på samme materiale. Artiklen er annoteret, men med et meget beskedent noteapparat, der overvejende henviser til kilder ved brug af citat. Der er en kort litteraturliste og engelsk summary. Der er tale om en lødig, kompakt oversigt over Svitzers udvikling og aktiviteter.

Monografien om B&W (10) udarbejdet af museets inspektør Niels Jul Nielsen og projektansat etnolog Torkil Adersen er på 123 sider og bygger på et omfattende feltarbejde og registrering i forbindelse med B&W's lukning i 1996. Materialeindsamling og metode er præget af forfatterens ønske om at fokusere på arbejdsliv og dagligdag for værftets arbejdere i efterkrigstiden og frem til lukningen. Bogen er annoteret – om end i behersket omfang for et akademisk, kildebaseret arbejde – og rummer desuden en kompakt litteraturliste og kort engelsk summary. I bogens indledning redegøres for baggrunden for undersøgelsen samt for indfaldsvinkel og metode samt det indsamlede materiale, der ligger til grund for arbejdet. Publikationen vurderes at være af høj kvalitet og baseret på en grundig og original forskningsproces. Selve bogen er rettet mod et bredere publikum end fagfæller. Der er tale om en fortjenstfuld indsats på et vigtigt område.

Titlerne (12), (13) og (21) af Jakob Ingemann Parby udspringer alle af museets engagement i historien om Københavns forsyning med vand, gas, el, varme og kloakker fra 1857 til i dag, samt om de "nye vaner, tanker og produktionsmåder", det medfører. Anledningen er 150-året for de første gaslygter i København, der også blev markeret med en udstilling på museet fra august 2007. Bogen *Storbystømme* (21) (109 s., rigt illustreret) er den udførlige redegørelse for forløbet opdelt i 4 perioder: 1857-1900: Rodnettet etableres, 1900-1950: Ekspansion, krig og krise, 1950-1980: Forbrugsekspllosion og oliekrise og 1980-2007 Markedet frit? Bogen har ikke en egentlig overordnet problemstilling, men efter hver periode er der en opsummering eller status. Bogen er forsynet med noteapparat og litteraturliste, men ikke en liste over kilder – de fremgår af noterne. (12) (4 sider) er historien om den moderne danske vandforsyning fra midten af 1800-tallet med hovedvægt på de større danske byer fortalt i Dansk Vand- og spildevandsforenings blad *DanskVAND*, fortrinsvis på baggrund af "storbystømme" (nr. 21). (13) (15 sider) er et indlæg i fagtidsskriftet *NordNytt* med, ser området i et bredere perspektiv og med inddragelse af mere overordnet litteratur.

Nyere tids arkæologi

Området nyere tids arkæologi er dækket af en række publikationer til danske og udenlandske tidsskrifter på henholdsvis dansk og engelsk.

I (1) (21 s.) præsenterer en af museets arkæologer et eksempel på en udgravning fra København, der er i stand til at påvise arkæologiske levn fra 1500-tallet til 1700-tallet. Artiklen sætter disse fund i et bredere perspektiv og sammenholder i øvrigt med skriftligt kildemateriale. Artiklen er publiceret i *Post-Medieval Archaeology*, er annoteret og udgør et originalt akademisk arbejde. Det konkrete fund bruges i artiklens indledning og

afslutning til at præsentere interessen for nyere tids arkæologi som et pionerfelt i Danmark.

I (5) (7) og (8) behandler museets ledende inspektør på det arkæologiske område, Lene Høst Madsen, udgravningen på ankerøen på Holmen i København. De tre artikler (hhv. 9, 14 og 9 sider) er præsentationer af udgravningen i hhv. en antologi, et fagtidsskrift og en konferencepublikation. (7) og (8) er annoteret, mens (5) er med litteraturliste.

(7) (13 sider, engelsksproget) Er den fagarkæologiske præsentation i *Post-Medieval Archaeology* af udgravningen af bolværket omkring ankerøen på Holmen. Artiklen beskriver bolværkets udformning og i hvor høj grad det adskiller sig fra eksisterende tegninger, og den omtaler mindre fund af kridtpiber, keramik og glas. Artiklen er forsynet med noter og litteraturliste. (8) (10 sider) er en præsentation af arbejdet på en konference om havets kulturarv. Artiklen har karakter af forskningsformidling baseret på et udgravningsarbejde og den upublicerede udgravningsrapport og har desuden været bragt i hhv. *Skalk* og i *Weekendavisen* i samme form, dog formentlig uden noteapparat. (5) (10 sider) fokuserer i stedet specifikt på bolværkskonstruktionerne og er bidrag til en specialmonografi om netop dette emne. Forfatteren inddrager skriftligt kildemateriale og peger på udgravningens potentialer i forhold til det forholdsvis omfattende skriftlige kildemateriale.

Artiklerne (6), (9) og (18) behandler udgravningerne på 1700-tals lossepladsen ved Esplanaden i København. (6) (16 s.) er Lene Høst-Madsens artikel i fagtidsskriftet *Post-Medieval Archaeology*, hvor hun redegør for udgravningen og fundene. Artiklen holder sig i store træk inden for udgravningens horisont og beskriver det rige genstandsmateriale bestående af fortrinsvis keramik, glas, dyrekogler og tekstiler. Artiklen er forsynet med noter og litteraturliste. (9) (13 sider) er en artikel om udgravningen i Fabrik og Bolig af Lene Høst-Madsen og museets registrator Rikke Søndergaard Christensen. Her er hovedvægten lagt på kildeværdien af de udgravede genstande og deres mulighed for at belyse aspekter af dagliglivet i 1700-tallet. Særlig vægt bliver lagt på keramikken og andelen af fajance i materialet. Desuden diskuterer artiklen de principielle aspekter i udgravning af lossepladser. Artiklen er forsynet med litteraturliste. (18) (5 sider) et essay af Vivi Lena Andersen, daværende student, senere inspektør på museet, hvori der argumenteres for at give nyere tids arkæologi samme prioritet som forhistorisk arkæologi, med baggrund i fundet af en stenalderboplads på Amager, der blev skånet, og 1700-tals lossepladsen på Esplanaden, der blev bortgravet i forbindelse med boligbyggeri.

Endelig er (26) (48 sider, rigt illustreret) en børnebog, der er blevet til i forlængelse af Danmarks Radios store succes med julekalenderen "Absalons Hemmelighed". Bogen, der må betegnes som formidling, fortæller om det arkæologiske arbejde i forskellige tidslag: Oldtid, højmiddelalder, senmiddelalder (skibsfund), renæssance (hvalkæbe), 1700-tal (losseplads) og 1800-tal (kirkegård). Bogen er skrevet af en studentermedhjælp ved museet. Den er rigt illustreret af tegneren Jesper Tom-Petersen og fremtræder meget tiltalende. Umiddelbart studser man over bogens periodisering, der lader middelalderen vare hele 1500-tallet og renæssancen hele 1600-tallet (årstalsliste p. 10). Dette stemmer dårligt overens med den bog om renæssancen, som en anden af museets medarbejdere er medredaktør af (19), hvor renæssancen defineres som tiden 1500-1650.

Byhistorie i bredere forstand

Inden for gruppen *Byhistorie i bredere forstand* (11, 15, 16, 17) finder vi først museumsinspektør Jakob Ingemann Parbys artikel om rygtedannelse i 1700-tallets København (11)

(8 sider). Med udgangspunkt i en sag fra 1790'erne behandles kommunikation og rygtedannelse i det spændte politiske klima omkring Den franske Revolution, som resulterede i talrige sammenstød mellem myndigheder og befolkningen. Artiklen berører, hvordan der kunne spekuleres i spredningen af rygter, og hvilken rolle de ændrede forhold mellem mundtlig og skriftlige kommunikation spillede. Artiklen er forsynet med noter, der dels relaterer sig til selve sagen og dels til litteratur om rygtedannelse. Artiklen har ikke nogen egentlig problemstilling.

Antologien *Runde Kirke, Taarn og Sogn* rummer to bidrag af den ene af redaktørerne, Inger Wiene, der desuden er museumsinspektør ved bymuseet. Artiklerne (15) og (16) på hhv. 8 og 12 sider består dels af en overordnet indledning, dels af et kapitel, der behandler kirkens ansatte i perioden 1750-1850. Begge artikler er anoterede, (15) baseres på anden litteratur, mens (16) inddrager kildemateriale i Rigsarkivet. I bogens forord nævnes problemstillingen som et ønske om at få beskrevet kirkens, tårnets og sognets historie i anledning af 350 året for indvielsen af Trinitatis Kirke. Indledningen (15) behandler i hovedtræk udviklingen gennem perioden og giver et fint overblik. Der er tale om anvendt forskning med vægt på formidling. I (16) angives problemstillingen lidt diffust som at beskrive nogle af de ansattes livs- og karriereforløb. Artiklen gennemløber klokkere, gravere, stolekoner m.fl. med anvendelse af et varieret kildemateriale. Artiklen rummer ingen konklusion eller sammenfatning, og trods det grundige arbejde fornægter karakteren af jubilæumsskrift sig ikke.

I antologien (17) om Københavns bombardement i 1807, giver museumsinspektør Inger Wiene en fremstilling (21 s. inkl. fyldige illustrationer) af latinerkvarteret og dets indbyggere under hovedstadens belejring. Artiklen redegør for sin indfaldsvinkel i indledningen, men karakteren af bidrag til en større antologi udelukker muligheden for særskilte overvejelser om metode og kildemateriale. Artiklen er fuldt anoteret. Der er tale om et originalt arbejde af god kvalitet med indslag af basisforskning og anvendt forskning.

Mellemløbet

Titlerne (20), (24) og (25) på hhv. 6, 2 og 6 sider, findes alle i en rigt illustreret antologi om mellemkrigstiden til undervisningsbrug. Bogen har til formål at bringe konkrete historier og kildematerialer fra museerne i hovedstadsområdet. (24) er antologiens forord skrevet af lederen af museets skoletjeneste, Sidsel Risted Staun, der opsummerer strømninger i mellemkrigstiden. (25) er af studentermød hjælp på museet Galit Peleg om bolig og befolkningspolitik, og (20) er en oversigtsartikel om dansk udenrigspolitik af museumsinspektør Niels Jul Nielsen. Artiklerne har kildehenvisninger til konkrete citater, men er i øvrigt uden noter og litteraturhenvisninger.

Renæssancen

Publikationerne (14) og (23) fokuserer begge på mad i renæssancen, sidstnævnte dog i lige så høj grad på festen ved det kongelige bryllup i 1634. I monografien (14) (155 sider, inkl. 51 opskrifter og omfattende billedside), behandles emnet renæssancemad. Bogens problemstilling er overordnet at belyse mad og spisevaner i 1600-tallets Danmark. Kildematerialet er bl.a. datidigt kokebogsmateriale fra 1648. Bogen er ikke anoteret, og der er i øvrigt ikke yderligere betragtninger om kildemateriale eller metode. En meget kortfattet litteraturliste følger bagest i bogen. Der er på sin vis tale om et originalt arbejde, men bogen kan ikke betegnes som egentlig forskning. Nærmere er der tale om anvendt forskning og formidling på lødigt niveau, der hviler på studier af måltidets kulturhistorie og et omfattende overblik herover. Bogens opdeling i typer af mad og med omfattende, delvis tilpassede opskrifter gør, at den overordnede problemstilling ikke kan siges at

være systematisk belyst. Derudover er der særlig vægt på hoffets og adelens spise- og madvaner.

Artiklen "En kongelig fest" (23) (16 s. inkl. omfattende illustrationer) er uden noteapparat eller betragtninger om metode og kildemateriale. Indledningsvis skitseres en problemstilling, hvor den samme kroningsfest ses som en iscenesættelse af kongens magt og storhed i lyset af de tidligere nederlag under 30-års krigen. Denne problemstilling forfølges dog ikke specifikt i artiklen, der overvejende består af små tematekster. Der er uden tvivl indgået originale kildestudier i arbejdet, men det er ikke umiddelbart muligt at vurdere omfanget heraf. Artiklens præg af bidrag til en større antologi kan have lagt rammerne for arbejdet, der overvejende har præg af anvendt forskning.

Artiklen (19) (9 sider) om den rette vej til himmeriges rige er fra antologien *Danmark og renessancen*, som artiklens forfatter Johan Møhlenfeldt Jensen også er medredaktør af. Artiklen omhandler Christiern Pedersen (f. o. 1480) som eksempel på en af overgangsfigurerne hvor den begyndende humanistiske bevægelse skifter karakter under indflydelse af reformationen. Artiklen behandler fortrinsvis CP som en åndsperson set i relation til tidens strømninger. Det fremgår ikke, om CP har nogen særlig tilknytning til København. Artiklen er forsynet med litteraturliste, men er uden noter.

Museets målgrupper

Afslutningsvis skal omtales artiklen (22) (4 sider), der er et konferenceindlæg af museets direktør Jørgen Selmer om museets arbejde med at nå nye målgrupper som indvandrere og forretningsfolk. Det er aktualiseret af museets resultatkontrakt med kommunen, hvori der lægges vægt på, at alt, hvad museet gør, har direkte relevans for kommunens indbyggere. Artiklen er uden noter og litteraturhenvisninger.

Evaluering

Arbejder om *Virksomheder, industri og arbejdspladser* udgør tyngepunktet i arbejdet fra museets nyere tids medarbejdere. Her bygger man videre på museets tradition for undersøgelse af industrisamfundets virksomheder, ofte i samarbejde med de pågældende virksomheder. I omhandlede periode er det blevet til beskrivelser af DSBs centralværksted, Svitzer, B&W og Københavns forsyningsvirksomheder. Alle er solide undersøgelser, der dokumenterer virksomhedernes historie med hovedvægt på deres funktion som arbejdsplads. Det fornemmes, at der ligger en fælles problemstilling til grund for disse undersøgelser, men den mangler at blive fuldt udfoldet og formuleret.

Nyere tids arkæologi udgør en særlig del af museets indsats på nyere tids-området. Københavns Bymuseums bidrag på området er originalt og i dansk sammenhæng et pionérarbejde. Københavns Bymuseum har med publikationerne inden for nyere tids arkæologi påbegyndt et område, som internationalt er i vækst, men kun er svagt repræsenteret i Danmark. Vægten ligger især på bestemte sider af nyere tids arkæologi med vægt på den ældre periode og på den gravende arkæologi. Man inddrager ikke den omfattende nyere tids arkæologi for senere perioder, som bl.a. på det industrielle område er blevet udøvet siden 1970'erne i Danmark. Bymuseet har vist god publiceringsvilje, og der er tale om et fortjenstfuldt fagligt arbejde, der særligt tegnes af museets inspektør Lene Høst Madsen. Generelt savnes dog en diskussion af forholdet mellem nyere tids-arkæologi og de øvrige nyere tids-forskning. Tankevækkende er det f.eks, at der i de afsluttende acknowledgements i (6) ikke er nævnt en eneste af museets egne nyere tids-medarbejdere, hvor-

imod flere eksterne eksperter nævnes. Det ville være ønskeligt, at der i højere grad afspejledes en dialog mellem to faggrupper om teoretiske og metodiske aspekter som f.eks. opstilling af problemstillinger, kildetolkning, empiriens udsagnskraft og indsamlingspolitik for blot at nævne nogle få.

I kategorien *Byhistorie i bredere forstand* behandles afgrænsede emner inden for Københavns historie. Antologien om *mellemlægsstiden* er oversigtsartikler over områder, forfatterne i forvejen har arbejdet med, men i sig selv må de karakteriseres som forskningsformidling. Bidragene om *Renæssancen* er ikke specifikt knyttet til København, undtagen artiklen om den kongelige fest, der foregik i København. Bi Skaarups artikler er *spin off* af forfatterens mangeårige arbejde inden for feltet, hvor hun er en uomtvistelig kapacitet, men publikationerne præsenteres ikke i en form, så de kan vurderes som basisforskning. Artiklen om himmerige forholder sig primært til renæssancens åndelige strømninger. Artiklen om museets målgrupper henhører mest under museumsadministration.

Sammenfatning

Sammenfattende vurderes det, at Københavns bymuseum i bedømmelsesperioden 2005-2008 udvist god forsknings- og publiceringsaktivitet med særlig vægt på bestemte områder. En del af titlerne er publiceret af museet selv, mens andre har fundet vej til fagtidsskrifter og anerkendte forlag. Museet har desuden formået at målrette sin publicering mod forskellige målgrupper og anvende forskningsresultaterne i flere sammenhænge (som det f.eks. er tilfældet med projektet om forsyningen i København og Nyere tidsarkæologi).

Mange af museets undersøgelser drejer sig om København, og man kunne ønske sig lidt større udblik og komparation. F.eks. vil det være oplagt at se København ikke blot som en stor by i Danmark, men også som en lille hovedstad blandt mange, der som sådan med fordel kan sættes ind i en europæisk og international sammenhæng.

Museet er god til at samarbejde med eksterne partnere om sine forskellige projekter, ikke mindst dokumentationen af virksomheder. Alligevel – eller måske netop af den grund – kunne man ønske sig, at museet i højere grad var opmærksom på at opstille nogle overordnede problemstillinger og bærende synteser for sine projekter. Museets størrelse taget i betragtning kunne man også over muligheden for at indgå i lidt mere ambitiøse forskningsprojekter, f.eks. i samarbejde med et universitet.

Disse bemærkninger til trods må det dog konstateres, at museet har ydet en både i omfang, kvalitet og relevans god forskningsindsats på nyere tidsområdet.

18. august 2009

Mette Guldborg
Museumsinspektør, ph.d.
Fiskeri- og Søfartsmuseet

Henrik Harnow
Museumsinspektør, ph.d.
Odense Bys Museer

KØBENHAVNS KOMMUNE
Kultur- og Fritidsforvaltningen
Borgmesteren

Kulturarvsstyrelsen
H.C.Andersens Boulevard 2
1553 København V

Dato: 24. august 2009

Sagsnr.: 2009-111621

Dok.nr.: 2009-486306

Kvalitetsvurdering af Københavns Bymuseum

Historisk er der et meget nært forhold mellem Københavns Kommune og Københavns Bymuseum. De første rødder til museet var de genstande, der først i sidste århundrede blev samlet på loftet af hovedstadens nye rådhus.

I løbet af det 20. århundrede er disse samlinger løbende blevet forøget, men ikke mindst er både bredden og dybden af Københavns Bymuseums ansvarsområder og opgavevaretagelser i forhold til København vokset.

Tyngdepunkterne i Københavns Bymuseums samlinger omkring forvaltning og forsyning, omkring den topografiske udvikling, omkring borgernes velfærd, sundhed og forskellige muligheder for medbestemmelse er af kontinuerlig betydning for Københavns Kommune.

Københavns Kommune har tillid til den ekspertise og professionalisme hvormed Københavns Bymuseum medvirker i udforskning og dokumentation af byens tilblivelse og fortid, når Københavns Kommune eller private bygherrer ved anlægsarbejder lukker op til de kulturlag og levn af byens historie, som ellers ligger gemt under asfalt og tæt bebyggelse. Københavns Kommune imødeser med spænding hvilken ny viden og nye tolkninger af byen der vil komme frem, når København i de kommende år kaster sig ud i det store projekt at udvide sin metro med endnu en strækning.

Også i forhold til formningen af Københavns fremtidige udvikling gør Københavns Kommune brug af Københavns Bymuseums indsigt. Københavns Bymuseum bidrager løbende med sit kulturhistoriske perspektiv og med erindring om steder, der har været og fremover vil være af betydning for København som en storby, der ønsker et levende forhold til sin kulturarv og vil skabe fremtidige bymiljøer af høj kvalitet som ramme om borgernes hverdagsliv. Samarbejdet mellem de kommunale forvaltninger og museet omkring kulturmiljø, den faste kulturarv og den fysiske planlægning vil givetvis blive tættere i de kommende år.

Rådhuset
1599 København V

Telefon
33 66 23 20

Telefax
33 66 70 35

E-mail
kulturborgmesteren@kff.kk.dk

www.kk.dk

Københavns Kommune ønsker en kulturel sektor, der er præget af bredde, kvalitet og mulighed for alle borgeres deltagelse. Det er derfor med stor glæde at Københavns Kommune følger den måde, hvorpå Københavns Bymuseum løfter nye forpligtelser i forhold til at skabe aktive platforme for borger- og brugerdeltagelse både i sin indsamling og i sin formidling. Gennem en serie nye initiativer placerer museet sig som institution på en række aktuelle dagsordner for byens mangfoldige sociale liv og tager et medansvar for at grupper og individer, som har været underrepræsenterede i det kulturelle liv, også kan opleve sig som vigtige medborgere og inkluderede i byens fællesskaber.

Både med sit mod til at gå nye veje i forhold til arbejdet i de enkelte kvarterer, i sin satsning på formidling ude i det offentlige byrum og i sin anvendelse af den allernyeste teknologi vil Københavns Bymuseum i de kommende år komme til at vise nye – måske mere udfordrende - sider af sit væsen og af sine samlinger.

I den sammenhæng kan det forventes, at Københavns Bymuseum i højere grad vil kunne forbinde sig med andre kulturinstitutioner i København og blive en scene også for samarbejdspartneres begivenheder.

København er et hjemsted for københavnere. Den er landets hovedstad. Den placerer sig stadig stærkere som metropol og international storby. Det er Københavns Kommunes ønske, at Københavns Bymuseum fremover også vil kunne være med til at understøtte denne udvikling med en systematisk, visionær og dynamisk indsats inden for sit antikvariske arbejde, sine samlinger og sin formidling.

Københavns Kommune er vidende om, at der er aspekter af Københavns Bymuseums opgavevaretagelse, som ikke foregår under optimale forhold, og at der i de kommende år kan være anledning til at tage en bredere diskussion af eksempelvis museets fysiske rammer.

Vi imødeser med forventning en dialog med Kulturarvsstyrelsen i forbindelse med kvalitetsvurderingen af Københavns Bymuseum.

Venlig hilsen

Pia Allerslev

Bilag